

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ННІ «Інститут геології»

Кафедра *геології родовищ корисних копалин*

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора інституту
з навчальної роботи

З. П. Данил
«28» 08 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОЛОГІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ

МІНЕРАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

(повна назва навчальної дисципліни)

для студентів

галузь знань	10 Природничі науки
освітній рівень	Бакалавр
спеціальність	103 – Науки про Землю
освітня програма	Геологія та менеджмент надрокористування
вид дисципліни	Обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: *Курило Марія Михайлівна, доктор геологічних наук, доцент кафедри геології родовищ корисних копалин, Андреева Олена Олександрівна, кандидат геологічних наук, асистент кафедри геології родовищ корисних копалин*

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

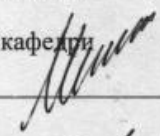
© Марія КУРИЛО, Олена АНДРЕЄВА 2022 рік

КИЇВ – 2022

Розробники: *Курило Марія Михайлівна, доктор геологічних наук, доцент кафедри геології родовищ корисних копалин*

Затверджено

Зав. кафедри

 (Володимир МИХАЙЛОВ)

Протокол № 1 від «25» 08 2022 р.

Схвалено науково - методичною комісією інституту *ІНІ «Інститут геології»*

Протокол від «26» серпня 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії (Всеволод ДЕМИДОВ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Мета дисципліни – ознайомлення студентів із основними напрямками використання надр, вивчення практичних підходів та методів кількісного, якісного та вартісного оцінювання ділянок надр; оцінки екологічних збитків на об'єктах надрокористування. Вироблення у студентів навичок підрахунку запасів та оцінки ресурсів твердих корисних копалин та вуглеводнів. Навчити студентів обирати обґрунтовані напрями використання надр ділянки, яка оцінюється, та методи ефективного управління процесами надрокористування.

Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування курсу, «Структурна геологія та геокартування», «Основи мінералогії і кристалографії», «Вища математика» або аналогічних за змістом.
2. Володіти навичками роботи з геологічними розрізами, крупно масштабними картами та планами, статистичної обробки даних, електронними таблицями та іншими джерелами даних.

Анотація навчальної дисципліни / референс:

Відбувається ознайомлення з основами кількісної, якісної та вартісної оцінки ресурсів і запасів корисних копалин, а також інших ресурсів геологічного простору. Досліджується стадійність і комплексність геологічного вивчення надр. Вивчаються світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази та тенденції у використанні мінеральних ресурсів. Студенти набувають практичних навичок аналізу результатів геологорозвідувальних робіт на різних стадіях освоєння надр.

Завдання:

- ознайомити студентів із стадійністю проведення геологічного вивчення та розробки родовищ корисних копалин, чинниками, які визначають промислову цінність родовищ;
- ознайомити студентів з сучасними способами підрахунку запасів родовищ корисних копалин в залежності від геологічних і гірничотехнічних умов освоєння родовищ;
- набуття студентами необхідних практичних навичок проектування вивчення та промислового освоєння ділянок надр;
- набуття студентами практичних навичок оцінки геологічних ризиків та ризиків гірничого бізнесу при вивченні та освоєнні надр.

Результати навчання:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форма/Методи викладання і навчання	Форма/Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Головні напрями використання надр.	лекція самостійне навчання	Письмова робота	до 5%
1.2	Стадійність геологічного та техніко-економічного вивчення надр	лекція самостійне навчання	Письмова робота	до 5%
1.3	Поняття про запаси і ресурси корисних копалин. Класифікація запасів і ресурсів	лекція, практичне заняття самостійне навчання	Письмова робота	до 5%
1.4	Чинники, які визначають промислову цінність родовищ корисних копалин.	лекція, практичне заняття	Письмова робота	до 5%
1.5	Геологічні ризики та ризики гірничого бізнесу на різних стадіях освоєння надр	лекція, практичне заняття	Письмова робота	до 5%

1.6	Кількісна оцінка ресурсів та підрахунок запасів корисних копалин	лекція, практичне заняття	Письмова робота	до 5%
1.7	Методи вартісної оцінки родовищ корисних копалин	лекція, практичне заняття	Письмова робота	до 5%
1.8	Світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази	лекція, практичне заняття	Письмова робота	до 5%
1.9	Світові та регіональні особливості використання мінеральних ресурсів	лекція, практичне заняття		до 5%
2.1	Розраховувати різними методами кількість прогнозних і перспективних ресурсів виділеної площі	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота, графічне та програмне представлення	до 5%
2.2	Обирати параметри для підрахунку запасів відповідно до обраного способу підрахунку та складності геологічної будови родовища	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота	до 5%
2.3	Проводити підрахунок запасів способами геологічних і експлуатаційних блоків, геологічних розрізів і погоризонтних планів	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота, графічне та програмне представлення	до 5%
2.4	Прогнозувати головні тенденції ринків мінеральної сировини	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота	до 5%
2.5	Обґрунтовувати обсяги і напрями розвитку мінерально-сировинної бази регіонального та локального масштабу	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота, графічне та програмне представлення	до 5%
2.6	Оцінювати ризики та невизначеності при освоєнні надр	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота	до 5%
3.1	Формування письмових звітів про оцінку мінерально-сировинної бази регіонального та локального масштабу	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота	до 10%
3.2	Формування письмових звітів про оцінку родовищ корисних копалин	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота, графічне та програмне представлення	до 10%
4.1	Доводити коректність обраних методик кількісної та вартісної оцінки родовищ корисних копалин	практичне заняття, самостійне навчання	Письмова робота	до 5%

Структура курсу: лекційні і практичні заняття, самостійна робота студента

Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання за освітньою програмою Геологія та менеджмент надрокористування

Результати навчання дисципліни (код) / Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3.1	3.2	4.1
ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю	+			+	+	+		+	+						+	+	+	
ПР10. Аналізувати склад і будову геосфер на різних просторово-часових масштабах.			+					+	+		+	+			+			
ПР13. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення..															+	+	+	+
ПР14. Брати участь у розробці проєктів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю.	+				+		+			+						+	+	+

Схема формування оцінки:

Форми оцінювання студентів

1. Семестрове оцінювання:

- 1) Контрольна робота із основ геолого-економічної оцінки запасів і ресурсів корисних копалин – 10 балів (рубіжна оцінка 6 балів)
- 2) Контрольна робота із оцінки мінерально-сировинної бази та використання мінеральних ресурсів – 10 балів (рубіжна оцінка 6 балів)
- 3) Оцінка за виконання самостійних робіт та роботу на практичних заняттях – 40 балів (рубіжна оцінка 24 балів)

2. Підсумкове оцінювання у формі іспиту: максимальна оцінка 40 балів, рубіжна оцінка 24 бали. Під час іспиту студент відповідає на три теоретичних питання. Іспит проводиться у письмово-усній формі.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою.

Іспит виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру, як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу впродовж семестру.

	Семестрова кількість балів	іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

Студент не допускається до підсумкового оцінювання у формі іспиту, якщо під час семестру не складені всі практичні роботи.

Організація оцінювання: Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою та передбачає: виконання 14 практичних робіт (де студенти мають продемонструвати якість засвоєних знань та вирішити поставлені задачі використовуючи окреслені викладачем методи та засоби), виконання 5 самостійних практичних робіт (де студенти мають продемонструвати якість засвоєних знань та вирішити поставлені задачі без обмеження інструментарію та техніки вирішення проблеми) та проведення 2 письмових модульних контрольних робіт. Підсумкове оцінювання проводиться у формі письмово-усного іспиту.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/ п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна робота
Розділ 1 Геолого-економічна оцінка запасів і ресурсів корисних копалин				
1	Вступ. Тема 1 Ресурси та види користування надрами. Етапи і стадії геологічного та техніко-економічного вивчення надр	2	2	7
2	Тема 2. Чинники, які визначають промислову цінність родовищ корисних копалин	4	2	9
3	Тема 3. Геологічні ризики та ризики гірничого бізнесу на різних стадіях освоєння надр	4	2	9
4	Тема 4. Кількісна, якісна та вартісна оцінка ресурсів і запасів корисних копалин	4	2	9
5	Тема 5. Економічна та вартісна оцінка родовищ корисних копалин	4	4	9
6	Тема 6. Оцінка виснаження та обмеженості ресурсів при використанні надр	4	2	9
	Контрольна робота 1			2
Розділ 2 Мінерально-сировинної бази та використання мінеральних ресурсів				
7	Тема 7. Світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази та використання базових (Fe, Mn, Al, Ti, Cu, Ni) та благородних металів	4	4	10
8	Тема 8. Світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази та використання високотехнологічних металів (Co, Li, REE та ін.)	4	4	10
9	Тема 9. Світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази та використання неметалічних копалин	4	2	10

1	2	3	4	5
10	Тема 10. Світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази та використання вуглеводневої сировини	4	2	10
11	Тема 11. Світові та регіональні особливості розвитку мінерально-сировинної бази та використання нетрадиційних видів мінеральної сировини	4	2	10
	<i>Контрольна робота 2</i>			2
	ВСЬОГО	42	28	106

Загальний обсяг 180 год., в тому числі:

Лекцій – **42 год.**

Практичні заняття – **28 год.**

Консультації - **4 год.**

Самостійна робота – **106 год.**

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні:

1. Базові терміни і поняття економічної геології : навч. посіб. / В. А. Михайлов, М. М. Курило. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2014. – 527 с./ http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/economic_geology_dictionary.pdf
2. Класифікація запасів і ресурсів корисних копалин Державного фонду надр. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України №432 від 5.05.1997р.-Київ: Державна комісія України по запасах корисних копалин при Міністерстві екології та природних ресурсів. – 1997.
3. Курило М.М., Андрєєва О.О. Економічна геологія: Методичні рекомендації до виконання практичних робіт для студентів геологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. - К.: Ніка-Центр, 2014.- 104 с.
4. Основи економічної геології. Навчальний посібник.- К.: «Логос».-2006.-223с./ http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/EG_2006.pdf
5. Рудько Г.І., Курило М.М., Радованов С.В. Геолого-економічна оцінка родовищ корисних копалин. -К.: Вид-во «АДЕФ-Україна», 2011.- 384 с.
6. Wellmer F.W. Economic evaluation in exploration. – Springer Verlag, Berlin, 1986.
7. Walter L. Pohl. Economic Geology Principles and Practice: Metals, Minerals, Coal and Hydrocarbons – Introduction to Formation and Sustainable Exploitation of Mineral Deposits//<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781444394870>
8. Wellmer F.W. A quick estimation of the economics of exploration projects - Rules of thumb for mine capacity revisited - The input for estimating capital and operating costs// https://www.researchgate.net/publication/332588798_A_quick_estimation_of_the_economics_of_exploration_projects_-_Rules_of_thumb_for_mine_capacity_revisited_-_The_input_for_estimating_capital_and_operating_costs

Додаткові:

1. Екологічні ризики, збитки та раціональні межі використання надр в Україні/ Довгий С.О., Коржнев М.М., Курило М.М., Ляшенко О.І., Малахов І.М., Трофимчук О.М., Чумаченко С.М., Яковлев Є.О., Захарій Н.В., Сухіна О.М.- К.: Ніка-Центр, 2012. – 323 с.
2. Економічна геологія родовищ залізистих кварцитів/ Рудько Г.І., Плотніков О.В., Курило М.М., Радованов С.В.- К.: Вид-во «Академпрес», 2010.- 272 с.
3. Критерії екологічної і геолого-економічної оцінки та мінералогія відходів гірничо-металургійного комплексу Кривбасу/ С.О. Довгий, В.В. Іванченко, М.М. Коржнев, М.М. Курило, О.М. Трофимчук, Є.О. Яковлев.- К.: Ніка-Центр, 2013.-226с.
4. Малюк Б.І., Бобров О.Б., Красножон М.Д. Надрокористування у країнах Європи і Америки. – Київ: Географіка, 2003. – 207 с. Мінерально-сировинна комплекс та сталий розвиток України/ С.О. Довгий, В.В. Іванченко, М.М. Коржнев, М.М. Курило, О.М. Трофимчук, Ю.Д. Чугунов, Є.О. Яковлев, Л.М. Якушенко.- К. Ніка-Центр 2014. – 233 с.
5. Нормативно-правове регулювання надрокористування/ Рудько Г.І., Курило М.М., Миргородський О.П., Лагода О.А.- К.: Вид-во Гіперіон.-2012.-256с.
6. Hill J.H. Geological and Economical estimate of mining projects. London, 1993.
7. Rudawsky Y.O. Economic evaluation techniques for mining investment projects // Colorado School of Mines. Miner. Ind. Bull. – V. 14. № 1. – 1971.
8. Steps for preparing uranium production feasibility studies: A Guidebook. – IAEA, Vienna, 1996. – 180 p.
9. Wellmer F.W. Volatility drivers on the metal market and exposure of producing countries// https://www.researchgate.net/publication/335253857_Volatility_drivers_on_the_metal_market_and_exposure_of_producing_countries